

نقش دعا در سختی و بلا با تاکید بر صحیفه سجاده

زهرا طاهری

کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق - z.taheri90@yahoo.com

چکیده

دعا و نیایش، توسلی عاشقانه و پیوند موجودی بسیار ضعیف و کوچک به موجودی بی نهایت بزرگ و با عظمت است. دعا نشانه خشوع جان در برابر جانان و اظهار نیاز به پیشگاه حضرت بی نیاز است. دعا حقیقتی است که میدان حضور آن تمامی پدیده ها و همه ممکنات است، چرا که مجموعه آفرینش رو به سوی ذات احدیت دارند. عاشقان با نیایش خود برگرد حریم دوست پرواز می کنند و بر شاخسار یاد محبوب و نجوا با او، آشیان می گیرند و در سایه سار نیایش به سکون و اطمینان می رسند. دعا عصاره عبادت و خواندن ادعیه معصومین (ع) نشانه ی پیروی و اطاعت از آنها و محبت و عشق و علاقه با اولیاء خداست. دعا قلب دعا کننده را در نزد پروردگار حاضر می سازد. بدین جهت پیغمبر (صلی علیه و آله) می فرمایند: «الدُّعَاءُ مُخِ الْعِبَادَةِ» یعنی دعا عصاره بندگی است. بی شک، «دعا و نیایش» یک نوع عبادت و خضوع انسان در برابر خداوند تواناست و همانند عبادات دیگر، از اثر تربیتی فراوان برخوردار می باشد. لذا در این پژوهش به مواردی چون آداب و مکان دعا و فواید و نقش دعا در هنگام سختی و بلا پرداخته شده است. این پژوهش با استفاده از روش تحقیق تحلیل اسنادی مورد بررسی قرار گرفته؛ هدف اصلی پژوهش نقش تربیتی دعا در سختی و بلا با تاکید بر صحیفه سجاده می باشد. لذا به نقش دعا در هنگام سختی و بلا در زندگی انسان ها از نظر آیات و روایات معصومین و از دیدگاه دانشمندان اشاره شده است. نتیجه ای که از این پژوهش حاصل گردید، که دعا و نیایش عمیق ترین آثار را بر روح و فطرت انسان نیایشگر می گذارد و او را رشد می دهد و انسان را از بلا و گرفتاری نجات می دهد. در پایان پیشنهاداتی برای همکاران در نظام تعلیم و تربیت جهت رسیدن به هدف توصیه شده است.

واژگان کلیدی: دعا، بلا و سختی، نقش، صحیفه سجاده

مقدمه

ارتباط میان پروردگار متعال و انسان، صورتهای گوناگونی دارد. دعا، یکی از خالصترین و عاطفی ترین ارتباطها در این زمیته به شمار می رود. به همین جهت ملاحظه می کنیم که پروردگار متعال، خود در قرآن کریم به برقراری این نوع ارتباط، امر فرموده و با شیواترین عبارت، بشر را به سوی آن سوق داده و می فرماید: «و چون بندگان من از دوری و نزدیکی من از تومی پرسند بدانند که من به آنها نزدیک خواهم بود هر که مرا خواند دعای او را اجابت کنم پس بایست دعوت مرا بپذیرند و به من بگروند باشد تا به سعادت راه یابند (بقره: ۱۸۶).

دعا یکی از ابزارهای مواجهه با مسائل مختلف زندگی است؛ چه آن کس که طالب رشد و پیشرفت معنویت است و چه آن کس که طالب رفع سایر نیازمندی های خود؛ چراکه دعا و نیایش از بهترین ابزارهای ارتباط روح انسان با خداوند متعال است. این عمل به قدری اهمیت دارد که حتی می توان از آن با تعبیر سلاح مؤمن نام برد که در بسیاری اوقات با دعا کردن — با توجه و اخلاص — به سرعت بسیاری از ناملایمات و معضلات پس زده و گشایش هایی نیز ایجاد می شود، امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: ((ادْفَعُوا أَمْوَاجَ الْبَلَاءِ عَنكُمْ بِالذُّعَاءِ قَبْلَ وُرُودِ الْبَلَاءِ))؛ پیش از آن که بلا بر شما وارد شود، با دعا، بلا را دفع کنید (فراهانی منش، ۱۳۷۴).

دعا به معنای درخواست عاجزانه بنده از آفریدگار توانا، راهکاری است که در حوادث طبیعی هم نقش پیشگیرانه دارد هم اثر درمانی و پسینی برای برون رفت از آسیب های بلایای طبیعی. انسان برای بدست آوردن کمالات مادی و معنوی خود و همچنین رفع گرفتاری و شداید که در زندگی با آنها روبرو می شود نیازمند به نیروی قویتر و والاتر است انسانهایی که دچار بیماری صعب العلاجی می شوند برای رهایی از آن به دعا مراجعه می کنند با تدبیر و تفکرات آنها مشکلات خویش را می گشایند اگر شاید مشکلات چنان شد که تدابیر بشری نتواند آنها را برطرف کنند انسانها درمانده و بیچاره می شوند در این موقع بطور ناخودآگاه به طرف دعا در پیشگاه قدرت بی پایان حق روی آورده تا او را به راه خیر و سعادت رهنمون نمایند (غفاری، ۱۳۷۹).

دعا از زیباترین جلوه های پرستش خداوند است و در مکتب اهل بیت (ع) از جایگاه ویژه ای برخوردار می باشد. امام سجاد (ع) به عنوان جانشین رسول خدا (ص) و معلم انسان و الگوی اخلاق اسلامی، در قالب دعا مکارم اخلاق را به ما آموزش می دهد (اسرار، ۱۳۷۹). در کتاب صحیفه سجادیه امام زین العابدین علیه السلام، گنجینه بسیار ارزشمندی از ادعیه آن حضرت برایمان به یادگار مانده است. به عنوان مثال، دعای هفتم این کتاب، مربوط به مناجات آن حضرت در هنگام دشواری ها، سختی ها و گرفتاری ها است؛ چیزی که امروز و در این برهه زمانی بسیار می تواند موجب آسایش و آرامش قلب انسان ها باشد (غفاری ۱۳۷۹). اگر دعا نبود ادامه ی حیات میهمانان هستی امکان نداشت، که موجودیت تمام موجودات و ظهور همه ی کائنات، و وجود تمام عالمیان از برکات دعاست (فراهانی منش، ۱۳۷۴).

ضرورت دعا و نیایش

یاد خداوند باعث آرامش روح و روان می باشد الا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ (سوره رعد آیه ۲۸) این آرامش با تکامل روح قرین است و آرامش کاذب و موقت نیست این آرامش با خیالات شاعرانه و تصورات موهوم تأمین نمی گردد. زندگی دریایی است پر از طوفان، دلهره و اضطراب، تنها امید و اتکاء دعاء با حق تعالی است که آرامبخش روح و روان است انسانی که با دعا سروکار دارد هرگز یأس و ناامیدی بر او غالب نمی شود و با دعا و نیایش مشکلات مادی و معنوی خود را از او می خواهد و اجابت را باور دارد. دعا در زندگی انسانها بسیار اهمیت دارد. اهمیت دعا در زندگی آنگاه معلوم می شود که به کتاب شریف صحیفه سجاده که أخت القرآن و زبور آل محمد (ص) لقب گرفته مراجعه نماییم. این پیشوای به حق چه دعاهایی را انشاء فرموده و چگونه با پروردگار خود به راز و نیاز پرداخته و برای بشریت درس دعا و نیایش با آفریدگار هستی داده است. دعا از جمله موضوعاتی است که در قرآن و روایات فراوان از آن یاد شده، در سوره فرقان آیه ۷۷ خداوند به رسولش میفرماید: قُلْ مَا يَعْجَبُوكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ. ای رسول خدا به امت خود بگو که اگر دعای شما نبود خدا به شما چه توجه و اعتنایی داشت؟ خداوند عظمت دعا را بیان فرموده از طرفی در روایات بسیاری لزوم دعا و اهمیت آن را در زندگی انسانها بطور کامل ثابت کردند.

امروزه نیز در محافل علمی بحث دعا درمانی مطرح است. از طریق دعا می‌توان بسیاری از بیماریهای روحی را درمان کرد زیرا به ثمر نرسیدن تلاشها در زندگی، چه بسا انسان را از پیروزی نهایی برای همیشه نومید سازد. اما دعا امیدی است که در دل انسان می‌درخشد و ابرهای یأس و اضطراب را از آسمان دل کنار می‌زند! امیدی که از دعا برمی‌خیزد همانند خون تازه ای در شریان جان آدمی جاری می‌شود و او را از نگرانی نجات می‌دهد از این رو در روایات اسلامی از دعا به عنوان سپر و سلاح یاد شده است! امام علی(ع) می‌فرماید: *الْذُّعَاءُ تَرَسُ الْمُؤْمِنِينَ* (کافی ج ۲ ص ۴۶۸). رسول خدا نیز می‌فرماید: دعا سلاح مؤمنین است. بدیهی است که سپر و اسلحه از ابزارهای دفاعی انسان است و دعا به عنوان سلاحی بُرنده در برابر سختیها و ناملایمات زندگی و نیز سپری در مقابل هجوم گسترده مشکلات است! (دیل کارنگی، ترجمه جهانگیری، ۱۳۷۶). در حدیثی امام سجاد (ع) نیز می‌فرماید: همانا دعا و بلا تا روز قیامت با هم رفاقت کنند و همانا دعا بلائی را که قطعی شده، باز می‌گرداند (کلینی ترجمه مصطفوی ۱۳۸۴). و در فراز دیگر دعا می‌فرماید: *وَإِلَى آيِن مَذْهَبِنَا عَنْ بَابِكَ، وَ مِنْ دَرِغَاتِهِ تُوْبَةُ كَجَا بَرُوْمِمْ؟ (جَزْ تُو كَسِي وَ جَزْ دَرِغَاةٍ پِنَاهِي نَدَارِيْمِ)* (الهی قمشاهی، ۱۳۸۷). بنابراین نیازمندی انسان را به سوی دعا می‌کشد و (دعا) دل را با تضرع به سوی پروردگار می‌برد نتیجتاً این اهل (ذکر) می‌شود که اشرف عبادت هاست (غفاری، ۱۳۷۹).

موضوع مهم دیگر، این روزها فضای عمومی جامعه درگیر یک بیماری است و هر جا قدم می‌گذاریم صحبت از کرونا و ویروس، بیماری تنفسی، آمار مبتلابان و فوتی های ناشی از این بیماری است. به علت شیوع این ویروس منحوس، ترس و ناامیدی در میان برخی از خانواده ها موج می‌زند و این ناامیدی در میان هر قشر از مردم از پیر و جوان گرفته تا زن و مرد مشاهده می‌شود. در شرایط کنونی و برای غلبه کردن به یأس، ناامیدی و رها شدن از شر این بیماری علاوه بر رعایت اصول بهداشتی باید به خدا توکل کنیم و برای شفای بیماران دعا کرده و از پروردگار متعال بخواهیم ما و همه بشریت را از گزند این بیماری در امان نگه دارد. دردنیای پیشرفته امروز نیز دانشمندان روانشناس ثابت کرده اند که دعا و طلب آموزش و تلقین های معنوی موجب برطرف شدن، بسیاری از امراض روحی و جسمی شده. از این جهت است که با گذشت زمان نه تنها، اینگونه دعاها و توسلات کهنه و فرسوده نشده، بلکه با کنار رفتن پرده های جهل و نادانی مفاهیم آن‌ها روز بروز روشنتر و کاملتر گشته است. یاد خدا آرام بخش دل هاست و به یاد ایزدمنان بودن و امید داشتن به خداوند متعال باعث می‌شود روح و جان انسان آرام گیرد و در آیات قرآن کریم، کلام بزرگان و احادیث نیز برای رهایی از نگرانی، بلا یا و مشکلات به دعا و نیایش و توکل بر خدا تاکید بسیار شده است.

با توجه به جایگاه دعا و نیایش در آموزه های دینی و نظر به پرسش های مختلفی که درباره دعاو نقش آن در حین بلا و سختی در بین همه به خصوص جوانان مطرح می‌باشد بر آن شدم که با بهره گیری از کتابهای ارزشمند قرآن و صحیفه سجادیه مطالبی را در این زمینه بیان کنم امید است این مطالب در پاسخ گویی به مردم حقیقت جومفید افتد.

هدف تحقیق

بررسی نقش تربیتی دعا در سختی و بلا با تاکید بر صحیفه سجادیه

روش پژوهش

در پژوهش حاضر، به شیوه توصیفی و تحلیلی سعی در بررسی موضوع نقش تربیتی دعا در سختی و بلا با تاکید بر صحیفه سجادیه پرداخته و گردآوری اطلاعات با روش اسنادی (مطالعه کتاب خانه ای) با تاکید بر کتاب گرانقدر صحیفه سجادیه مورد بررسی قرار گرفته است.

پیشینه تحقیق

نقش دعا در زندگی انسانها از نظرایات و روایات ائمه معصومین:

مرحوم شیخ صدوق (ره) از حضرت امام رضا (ع) از پدر بزرگوارش از پیامبر (ص) نقل کرده که پیامبر (ص) فرمود *الذُّعَاءُ سِلَاحُ الْمُؤْمِنِ وَ عِمَادُ الدِّينِ وَ نُورُ السَّمَاوَاتِ بِحَارِ الْاَنْوَارِ ۹۳* یعنی دعا اسلحه‌ی مؤمن ستون دین و نور آسمانهاست. شیخ مفید (ره) از امام صادق (ع) نقل نموده که آن حضرت فرمود: *إِنَّ الدُّعَاءَ يَرُدُّ الْقَضَاءَ! دَعَا قِضَا رَا بَرَطْرَفِ مِي سَاژِدِ چُونِ دَرِ زَنْدِگِي اَنْسَانِهَا قِضَا وَ قِدر*

وجود دارد که با دعا رفع میشود! و نیز از امام صادق (ع) نقل است که میفرماید: عَلَیْکَ بِالذَّعَاءِ فَإِنَّ فِيهِ شِفَاءً مِّنْ كُلِّ دَاءٍ! (بحار ج ۹۳) امام صادق (ع) می‌فرماید: بر تو باد دعا زیرا آن شفای هر دردی است. امام رضا (ع) به اصحاب خود می‌فرمود: عَلَیْکُمْ بِسِلَاحِ الْاَنْبِیَاءِ فَقِیلَ مَا سِلَاحُ الْاَنْبِیَاءِ قَالَ: الذَّعَاءُ (اصول کافی: ج ۴ باب دعا سلاح مومن بحار ج ۹۳) امام رضا (ع) می‌فرماید: بر شما باد به سلاح پیامبران، عرض شد سلاح پیامبران چیست؟ فرمود دعا. حضرت امیرالمومنین علیه‌السلام فرمودند: اِدْعُوا اَمْوَاجَ الْبَلَاءِ بِالذَّعَاءِ- نهج البلاغه فیض ص ۱۴۴ حضرت فرمودند: امواج بلا و شداید را با دعا برطرف نمایید. امام صادق (ع) می‌فرماید: دعا در زندگی مردم نقش بسیار بزرگ دارد و اثر عجیبی دارد می‌فرماید: الذَّعَاءُ اَنْفَعُ مِنْ اَلْسِنَانِ الْحَدِیدِ اصول کافی کتاب الدعاء ص ۲۱۵ یعنی دعا نافذتر و مؤثرتر از نيزه ی آهنین است.

نقش دعا در زندگی انسانها از نظر دانشمندان:

دیل کارنگی: روانشناس مشهور آمریکایی در کتاب آیین زندگی ص ۱۸۱ در مورد نقش دعا در زندگی انسانها چنین گفته است: امروز جدیدترین علم یعنی روانپزشکی همان چیزهایی را تعلیم می‌دهد که پیامبران تعلیم می‌دادند به دلیل این که پزشکان روانشناس دریافته اند که دعا و داشتن ایمان محکم به دین، نگرانی، تشویش هیجان و ترس را که موجب اکثر بیماریهای ماست برطرف می‌سازد ویلیام جیمز، پدر روانشناسی جدید در نامه ای به یکی از دوستانش نوشته است که: هرچه بیشتر از سالهای عمرش می‌گذرد کمتر می‌تواند بدون اعتقاد به خداوند و قرآن و دعا زندگی کند دکتر آلکیس کارل، نویسنده کتاب «بشر مجهول» و برنده جایزه نوبل می‌نویسند، در کتاب آیین زندگی ص ۱۸۶ دعا و نماز در زندگی انسانها قویترین نیرویی هستند که انسانها میتوانند تولید نمایند. دعا و نیایش چون رادیوم یک منبع نیروی مشعشی است که خود به خود تولید می‌شود از راه دعا بشر می‌کوشد نیروی محدود خود را با متوسل شدن به منبع نامحدود افزایش دهد. غیرممکن است مرد یا زنی تنها برای یک لحظه به دعا بپردازد و نتیجه مثبت و مفیدی از آن نگیرد.

مقالاتی در این زمینه هم توسط آقای محمد محمدی اشتهاردی تحت عنوان دعا و نیایش در سیره پیشوایان بود که به نقش دعا و نیایش در سیره عملی اهل بیت پرداخته بودند. و مقاله دیگری از آقای غلامرضا کرمی تحت عنوان دعا و نیایش در ادیان بود که به اثبات دعا در ادیان و جوامع مختلف پرداخته بودند.

معنی لغوی و اصطلاحی دعا و بلا

واژه دعا یک واژه عربی است از ماده دَعَوَ به معنی درخواست کردن با تضرع.

لغت نامه دهخدا نیز دعا را به معنی حاجت خواستن، استغاثه به خدا، استدعای برکت، تضرع و... دعا کردن را درخواست کردن از درگاه خدا از خدا چیزی طلب کردن، چیزی اعم از بد و نیک برای کسی از خدا خواستن معنی می‌کند (دهخدا ۱۳۵۱: ۲۳). دعا در اصطلاح درخواست از خداوند منان است اما از نظر اولیا خدا دعا خود هدف است و آنها لزوماً حاجتی را در دعا به جز توجه و اجابت خداوند نمی‌خواهند (قمی، ۱۳۸۹). این واژه در قرآن و احادیث معمولاً خواه به صورت مصدر یا ماضی یا سایر مشتقات آن به معنی خواندن آمده است. در آیه ۵۵ سوره اعراف می‌خوانیم: «ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَ خُفْيَةً إِنَّهُ يَسْمَعُ» یعنی: پروردگارتان را با تضرع و پنهانی بخوانید.

بلا به معنی سختی و گرفتاری و آزمایش

آداب و شرایط دعا

آیه قرآن است که فرمود کثرة الدعاء افضل و قرء هذه الاية: بسیار دعا کردن افضل است و سپس این آیه را قرائت فرمود. قُلْ مَا يَعْْبُؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْ لَدَعَاؤُكُمْ و... تفسیر نمونه ج ۱، یعنی از امام باقر (ع) سوال شد که زیاد قرآن قرائت نمودن افضل است یا زیاد دعا کردن افضل است امام فرمودند که کثرة الدعاء افضل است اما قرائت قرآن هم خوب است؛ ولی ممکن است قبول این امر برای بعضی در ابتدا سنگین باشد که دعا کردن کار بسیار آسانی است و از همه کس ساخته است و یا قدم را از این فراتر گذاشته می‌گوید دعا کار افراد بیچاره است ولی اشتباه از اینجا ناشی می‌شود که دعا را خالی و برهنه از شرائطش می‌نگرند در حالی که اگر شرائط خاص دعا

در نظر گرفته شود این حقیقت به روشنی ثابت می‌شود که دعا وسیله موثری است برای خودسازی و پیوند نزدیکی است میان انسان و خداوند متعال. توکل و دعا اهرم بزرگ برای دفع بلاء است.

*نخستین شرط دعا شناخت خداوند است که انسان او را می‌خواند (مطهری، ۱۳۷۰).

* وضو گرفتن، امام علی (ع) می‌فرماید: هرگاه کار بزرگی از امور دنیا و دین روی آورد و خواستی دعا کنی. وضو بگیر و دستهایت را به سوی آسمان بلند کن (بحار ج ۹۲).

*بسم الله گفتن: پیامبر (ص) می‌فرماید دعایی که آغازش بسم الله باشد هرگز رد نمی‌شود! سفینه البحار ج ۱).

*صلوات قبل از دعا: صلوات فرستادن بر رسول خدا(ص) و ال مطهر ایشان پیش از درخواست از خداوند، از آداب دعا بلکه ضامن استجاب دعا و برطرف کننده موانع اوج گرفتن دعا است. در دعاها صحیفه سجاده امام سجاد(ع) صلوات بر پیامبر و ال ایشان موج می‌زند.

*ایمان و اعتماد به استجاب شرط دیگر دعا است. ایمان به رحمت بی منتهای ذات احدیت ایمان به اینکه از ناحیه او هیچ منعی از فیض نیست، ایمان داشته باشد که در رحمت الهی هیچگاه به روی بنده ای بسته نمی‌شود، نقص و قصور همه از ناحیه بنده است، در حدیث است: إِذَا دَعَوْتَ فَظُنَّ حَاجَتَكَ بِالْبَابِ يَعْنِي أَنْغَاةً كَمَا دَعَا مِي كُنِي حَاجَتُ خُودِ رَا دَر دَمِ آمَادَه فَرَضُ كُن (مطهری، ۱۳۷۰).

*ثنای الهی: امام صادق (ع) می‌فرماید: در کتاب علی (ع) آمده است: ستایش الهی و درود بر رسول خدا باید پیش از درخواست باشد. دعاکننده با ستایش الهی، معرفت خود را به خداوند نشان می‌دهد دعایی که پیش از آن ستایش الهی نباشد نافرجام می‌ماند (بحار الانوار ج ۹۰).

*با تضرع و مخفیانه باشد دعا باید همراه با اشک و آه باشد: «أَدْعُو رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَ خُفْيَةً» (اعراف/۵۵) یعنی خداوند را به تضرع و زاری و نهان با صدای آهسته که به اخلاص نزدیکتر است بخوانید و اندازه مگذارید. دعایی که از آن آه برنخیزد بالا نمی‌رود و گذشته از رد یا قبول آن، اصولاً چنین دعایی بالا نمی‌رود. پس آه است که راه مشکلات را باز می‌کند و باعث تأثیر دعا می‌شود. دفع بلا می‌کند و اعجاز می‌آفریند. (منصوری لاریجانی، ۱۳۸۳).

*اصرار و پافشاری در دعا: یکی از آداب دعا اصرار و پافشاری در دعا است پیامبر اسلام (ص) می‌فرماید: رَحِمَ اللهُ عَبْدًا طَلَبَ مِنْ اللهِ غَزْوَجَلَّ حَاجَةً فَالْحَجَّ فِي لُدْعَاءٍ! یعنی رحمت کند خدا بنده‌ای را که وقتی از خداوند درخواست حاجت می‌نماید در دعا پافشاری کند! اصول کافی کتاب دعا ج ۲).

*همگان را دعا کردن: رسول خدا (ص) می‌فرماید: هرگاه یکی از شما دعا می‌کند همه را دعا نماید زیرا در این صورت به اجابت نزدیک‌تر است! (اصول کافی ج ۲ ص ۲۴۳).

مکان دعا

اگر انسان اشک و آه را به مکان مناسبی نبرد، از اشک و آه او اثری بر نمی‌خیزد و از این جا است که فلسفه مساجد یا پیدایش خانقاه در فرهنگ صوفیه مشخص می‌شود. لذا یکی از مکان‌هایی که برای دعا مناسب است، اماکن متبرکه و امامزادگان می‌باشد. کوه نیز چنین ویژگی دارد غار حرا یکی از این اماکن است (منصوری لاریجانی، ۱۳۸۳).

ابعاد گوناگون بلا

بلا و امتحان در روایات جنبه‌های مختلفی دارد که اگر به این جنبه‌ها توجه شود، مسیر زندگی بشر عوض خواهد شد و از درد و رنج، ناله و فریاد نمی‌کند؛ بلکه خدا را سپاس می‌گوید.

*بلاء؛ آزمون تکامل:

مهم‌ترین جنبه بلاها، خاصیت رشد‌دهندگی آن‌هاست. در حالت آسایش و راحتی، قابلیت‌های نهفته انسان پرورش نمی‌یابد.

شهید مطهری: «زشتی‌ها مقدمه وجود زیبایی‌ها و آفریننده و پدیدآورنده آن‌ها هستند.» (مطهر، ۱۳۷۶) به همین جهت قرآن فرمود: «همانا انسان را در رنج و سختی آفریدیم.» (بلد/۴)

شهید مطهری در این زمینه می‌فرماید این خصوصیت مربوط به موجودات زنده بالاحص انسان است که سختی‌ها و گرفتاری‌ها، مقدمه کمال‌ها و پیشرفت‌هاست. مصیبت‌ها و شدائد، برای تکامل بشر ضرورت دارد، اگر محنت‌ها و رنج‌ها نباشد، بشر تباہ می‌گردد.» (مطهر، ۱۳۷۶).

*بلا و تطهیر گناهان:

جنبه دوم بلاها و شدائد، پاک کردن گناهان و لغزش‌های انسان است. ممکن است انسان دچار لغزش‌هایی شده باشد که پیامدهای تلخی به دنبال آورد. ماندن آنها برای آخرت خیلی سخت است. اگر بتوان آنها را در این دنیا تسویه کرد موقعیت ممتازی است. این کار به وسیله بلاها و شدائد صورت می‌گیرد (پسندیده، ۱۳۸۶).

*بلا و ترفیع درجه

همیشه بلاها به معنای گنه کار بودن فرد نیست. گاهی خداوند برای این که درجه کسی را بالا ببرد، او را مبتلا می‌سازد. اینجاست که راز ابتلای انبیا و اولیای الهی مشخص می‌شود. بلاها برای آن‌ها که از مقام عصمت برخوردارند، پاک‌کننده نیست، ترفیع دهنده است (همان، ۱۳۸۶).

آثار دعا

دعا نوعی خود آگاهی و بیداری دل و اندیشه و پیوند باطنی با مبدا همه نیکی‌ها و خوبی‌ها است. دعا سبب خودسازی، خودشناسی و خداشناسی است. دعا وسیله دفع آسیب‌ها و حوادث ناگوار، سپری محکم در برابر مصیبت‌ها، بلاها و گرفتاری‌ها تحقق بخشنده شرایط قبولی اعمال و سبب شمول رحمت حق است. دعا وسیله‌ای برای توبه از گناه و پاکسازی روح و عاملی برای انجام نیکی‌ها و خوبی‌ها، دعا دریچه‌ای به سوی امید، پیروزی و وسیله‌ای موثر برای مبارزه با یأس و ناامیدی است (عرب نوکندی، ---). به عبارت روشنتر، «دعا» علاوه بر این که آموزنده حکمت و تقویت افکار است، به انسان آگاهی و شعور و معارف می‌آموزد، و مضافاً بر اینکه مکتب معارف و شناسایی حق می‌باشد. «مکتب عشق او» نیز هست (غفاری، ۱۳۷۹).

بنابراین بسیاری از علل رشد و کمال‌بندگان، چه در جهات مادی و چه در مرحله معنوی بر اراده حق گذاشته که به شرط دعا به آنان عنایت شود به همین خاطر در آثار اسلامی به مسئله دعا اصرار فراوان شده و از دعا به عنوان مرکب رساننده عبد در سرخوان عنایت مادی و معنوی حضرت حق یاد کرده اند (انصاریان، ۱۳۶۹).

آثار معنوی و مادی دعا فقط اینها نیست، بلکه در سایه آرامش و رفع تنش‌ها و اضطراب‌ها بسیاری از ناراحتی‌های روح و روان انسان که ریشه در اضطراب و عدم آرامش دارند، از بین خواهد رفت و همچنین دعا می‌تواند بر ناراحتی‌های جسمانی هم اثرات درمان بخشی داشته باشد، به قول کارل: «نیایش در جسم و روح ما تاثیر می‌گذارد و البته این تاثیر به کیفیت، شدت و دفعات تکرار و تواتر نیایش بستگی دارد (کرمانی، ۱۳۸۳).

نحوه برخورد امام سجاده (ع) در برخورد با حوادث و بلاها

در سخن و سیره امام سجاده (ع)، دست کم سه شیوه کلی برای برخورد با حوادث و بلاها وجود دارد که به شرح آن‌ها می‌پردازیم:

الف) اصلاح نگرش

نخستین گام برای مواجهه با حوادث و بلاها، اصلاح نگرش خود نسبت به این موضوع است، زیرا همواره نگرش‌ها، جهت دهنده رفتارهای انسان هستند. برای اصلاح نگرش، شناخت چند نکته ضروری است که در اینجا با تاکید بر کلمات امام سجاده (ع) آن‌ها را تبیین می‌کنیم.

۱. آمیختگی دنیا با بلا

دنیا سربازی است که با بلا آمیخته است و هیچ کس از اهل آن، از گردونه بلا خارج نیست. درک این مطلب و پذیرش آن، توقع و انتظار ما را از دنیا پایین می‌آورد و تحمل بسیاری از دشواری‌های آن را بر ما آسان‌تر می‌کند. امام زین العابدین (ع) فرمود: هنگامی که فرد مومنی را غسل می‌دهند، به روحش گفته می‌شود، آیا دوست داری به همان جسدی که در آن بودی، برگردی؟ و او پاسخ می‌دهد: با بلا و زیانکاری و غم دنیا چه کنم؟

۲. نکوهش عافیت طلبی مطلق

عافیت طلبی در دنیا، امری ناپسند است. مصیبت‌ها و بلاها، عرصه امتحان بندگی انسان‌هاست. خداوند، هر که را بیشتر دوست بدارد، از جام بلایش بیشتر به او می‌نشانند تا در بزم قربش نزدیک‌تر گردانند.

هر که در این بزم مقرب تر است
جام بلا بیشترش می‌دهند
بنابراین حرکت در مسیر بندگی، مستلزم تحمل سختی‌ها و گرفتاری‌هاست؛ چنانچه حافظ می‌فرماید:
نازپرورده تنعم نبرد راه به دوست
عاشقی شیوه زندان بلاکش باشد منبع (یوسفی
غروی، ۱۴۱۷ق).

امام سجاده (ع) در مورد عافیت طلبی فرمود: من خوش ندارم که فرد در دنیا در عافیت باشد و چیزی از مصائب به او نرسد.

۳. بی‌ارزشی دنیا و ارزشمندی آخرت

یکی دیگر از نکاتی که چشم انداز بلا را در نظر انسان اصلاح، و تحمل آن را آسان می‌کند، توجه به بی‌وفایی و بی‌ارزشی دنیا در مقایسه با آخرت است.

ب) دعا برای رفع بلا

دعا یکی از عوامل تاثیرگذار در رفع بلاست. اگر انسان نسبت به نزول حوادث و بلاهای ناگوار بر خود یا خانواده، نزدیکان و دوستانش نگران باشد، می‌تواند عاجزانه دست به درگاه پروردگار بردارد و دفع آن بلاها را از خداوند بخواهد.

نمونه‌هایی از دعاهای امام سجاده برای رفع بلا

نمونه اول: بازگرداندن فرد گرفتار به درگاه خداوند

یکی از برنامه‌های هدایتی ائمه، توجه دادن گرفتاران به منبع اصلی فیض و رحمت و یادآوری این نکته به آنان بود که به جای درخواست از بندگان خدا، به درگاه خداوند بروند و رفع گرفتاریهایشان را از خداوند بخواهند.

نمونه دوم: دعای هفتم صحیفه سجاده

نمونه ای از نسخه‌های گره‌گشای امام سجاده (ع) دعای هفتم صحیفه سجاده است که هنگام پیش آمدن کار مهم یا نزول حادثه و گرفتاری خوانده می‌شود (طبرسی، ۱۳۸۵ق).

دعای هفتم صحیفه، از دو بخش تشکیل شده است: بخش نخست با ثنای پروردگار و مدح قدرت او آغاز می‌شود که خود یکی از آداب دعاست.

در بخش دوم، حاجت و حال خود به درگاه خداوند عرضه می‌شود.

ج) صبر بر بلا

یکی دیگر از وظایف انسان در برابر بلا، صبر بر آن است. اگر انسان برای رفع بلا دعا نکند، یا دعا کند، اما مصلحت و خواست خدا بر این تعلق گرفته باشد که دعایش را مستجاب نکند و بنده اش را به مصیبت و سختی مبتلا کند، بنده مومن نباید خود را ببازد، بلکه باید با شکیبایی به خواست الهی گردن نهدهد (همان، ۱۳۸۵ق).

در این مقاله بیشتر به نقش دعا در هنگام بلا و حوادث پرداخته شده است.

فضیلت و اهمیت دعا و نقش تربیتی آن

خداوند در فضیلت و اهمیت دعا و نقش تربیتی آن می فرماید: « پروردگارا! عطا فرما ما را در این سرای، توفیق بندگی، و در آن سرای جزای نیک، و نگهدار ما را از عذاب دوزخ » (بقره: ۱۹۴). امام صادق (ع) در ارتباط با فضل و رحمت خداوند در پذیرش دعاها می فرماید: « هیچ بنده ای دست به درگاه خدای عزیز و جبار نگشاید جز این که خدای عزّو جل شرم کند که آن را تهی بازگرداند تا این که از فضل رحمت خود در آن بنهد، پس هرگاه یکی از شماها دعا کرد و دستش را برنگرداند تا آنرا بروی خود بکشد» (کلینی، ترجمه مصطفوی، ۱۳۸۴). آن عامل با عظمتی که باعث رساندن فیض از منبع لطف، به تمام جهانیان است دعا است (انصاریان، ۱۳۶۹). در حقیقت دعا برای عاقبت به خیر شدن، و قبولی در پیشگاه خداست، که بالاترین سعادت و خوشبختی است. و امام سجّاد (ع) در دعای یازدهم صحیفه برای عاقبت به خیری اینگونه دعا می فرماید: « یا مَنْ ذِکْرُهُ شَرَفٌ لِلذَّاکِرِینَ، یا مَنْ شُکْرُهُ فَوْزٌ لِلشَّاکِرِینَ، وَ یا مَنْ طَاعَتُهُ نَجَاةٌ لِلْمُطِيعِینَ... ای آنکه یاد او برای یادکنندگان موجب شرافت و بزرگی است. و ای آنکه شکر او برای شکرگزاران موجب پیروزی است و ای آنکه اطاعت او برای اطاعت کنندگان موجب رهایی است. دل‌های ما را به یاد خودت از هر یادی مشغول کن، و زبان‌های ما را به سپاس خود از هر سپاسی (مشغول کن) و اندام‌های ما را به اطاعت خودت از هر اطاعتی (بکار آر) و در فراز آخر دعا می فرماید: پایان آنچه نویسندگان کردارهایمان برای ما (روز قیامت) می شمارند، توبه پذیرفته شده قرار بده (اسرار، ۱۳۷۹).

بلاوسختی و گرفتاری، هم تربیت کننده فرد و هم بیدار کننده ملت هاست. سختی، بیدار سازنده و هوشیارکننده انسان‌های خفته و تحریک کننده عزم‌ها و اراده‌ها است. شدائد، همچون صیقلی که به آهن و فولاد می دهد، هر چه بیشتر با روان آدمی تماس گیرد، او را مصمم تر و فعال تر و برنده تر می کند؛ زیرا خاصیت حیات این است که در برابر سختی‌ها مقاومت کند و به طور خودآگاه و یا ناخودآگاه آماده مقابله با آن گردد. سختی هم چون کیمیا، خاصیت قلب ماهیت کردن دارد. جان و روان آدمی را عوض می کند. اکسیر حیات دو چیز است: عشق و آن دیگر بلا. این دو نبوغ می آفرینند و از مواد افسرده و بی فروغ، گوهری تابناک و درخشان به وجود می آورند (مطهر، ۱۳۸۶).

همه عمر تلخی کشیده است سعدی
که نامش برآمد به شیرین زبانی

به همین خاطر در روایت آمده است که اگر کسی بلا نبیند، گرفتار بدترین نوع عقوبت است، ولی متوجه نیست. چرا که اگر بلا و آزمایش می دید، بیدار می شد. بنابراین اگر درست به بلا (آزمایش) نگریسته شود، پی می بریم که سختی‌ها و بلاها نقش تربیتی و بیدارگری دارند. سختی‌ها انسان‌های خفته و بی تحرک را بیدار و هشیار می سازند و عزم و اراده ایشان را برمی انگیزند. خاصیت زندگی دنیا این است که با سختی‌ها است و در این بین هر چه بر مقاومت انسان افزوده شود، بر تکامل او افزوده می گردد و رفته رفته نبوغ و استعدادهای نهفته او را شکفته تر می گرداند (همان، ۱۳۸۶).

در قرآن هم به این حقیقت - اثر تربیتی بلا - اشاره شده است.

(فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا) (انشراح/۶-۵)

پس با هر سختی آسانی است و با هر سختی البته آسانی است.

در واقع خداوند به این نکته اشاره می کند که سختی‌ها و گرفتاری‌ها، مقدمه کمال و پیشرفت انسان است و باعث نیرو گرفتن او می شوند و از این جهت مصیبت‌ها و سختی‌ها برای تکامل بشر ضرورت دارند (مصباح یزدی، ۱۳۷۶).

(لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ) (بلد/۴)

به راستی ما انسان را در رنج و مشقت آفریدیم.

این آیه گویای نقش مهم رنج و مشقت‌ها در ساخته شدن انسان و تکامل اوست، و الا اگر جز این بود، خداوندی که سرچشمه رأفت و رحمت است و سعادت و خیر بنده خود را می خواهد، او را قرین رنج و زحمت نمی کرد. (مصباح یزدی، ۱۳۷۶)

به تعبیر استاد مطهری، آدمی باید مشقت‌ها را تحمل کند و سختی‌ها بکشد تا هستی لایق خود را بیابد. تضاد و کشمکش، شلاق

تکامل است. موجودات زنده با این شلاق راه خود را به سوی کمال می پیمایند. این قانون در جهان نباتات، حیوانات و بالاخص انسان صادق است. (مطهر، ۱۳۷۶)

آن چه از آیات و روایات در این زمینه فهمیده می شود، این است که بلایقیناً اثر تربیتی دارد. اگر بشر بفهمد که لازمه زندگی، تحمل مشکلات است و بلا هدیه ای از طرف خداوند و نماد محبت خداوند است، هیچ وقت خودش را نمی بازد، بلکه با جان و دل سختی ها و گرفتاری را در آغوش می گیرد و مطابق دستور حق عمل می نماید.

امام سجاد (ع) ایستاده بر قلّه عرفان، درس پرستش حقیقی و نیایش خالصانه و خاضعانه را در زیباترین عبارات و کلمات بیان می کند. در حقیقت چگونه پناه بردن به خدا را آموزش می دهد و آنگاه که انسان همه درها را بسته می بیند، تنها یک در همیشه به روی او گشوده است و آن درگاه خداوند کریم است. درگاهی که هیچ کس از آن محروم باز نمی گردد، و امام (ع) راه بهره بردن از این نعمت بزرگ را می آموزد، تا بدین وسیله روح های تشنه را از قطرات حیات بخش دعاو پرستش سیراب کرده و دریچه ای نو بر آنها گشوده، و نهال امید و آرامش را در دل های آنها بکار (اسرار، ۱۳۷۹) هدفی که امام در دعای بیستم صحیفه آن را دنبال می کند دوری از اعمال پلید و صفات زشت و ناپسند می باشد. که به فرازهایی از آن اشاره می شود: خدایا به لطف خود نیتم را کامل و خالص ساز، و یقینم را ثابت و پابرجای دار، و به قدرت خود آنچه را که از من تباه شده اصلاح فرما، و به هر درجه که مرا نزد مردم رفعت و بلندی عطا می کنی همان درجه مرا در نظر خودم پست و ذلیل گردان (تا مایه غرور و تکبر من نشود) و به هر مقدار عزت که در ظاهر به من عطا فرمودی همان مقدار ذلت و حقارت به باطن ذاتم کرامت فرما (که خودبین و مغرور عزت ظاهری نگردم، خدایا! مرا از هدایتی شایسته و پرسود و گراینده به مقصود بهره مند ساز، خدایا! مادامی که عمر من در راه اطاعت تو می گذرد، به من عمر بده و اگر زندگی من محیطی بسازد که چراگاه شیطان باشد پیش از آنکه شدت غضب به سوی من بشتابد، یا خشم بر من مستحکم گردد مرا به سوی خود فرا گیر و جانم را بستان (الهی قمشه ای، ۱۳۸۷). و در ادامه دعا امام سجاد (ع) در این عبارات کوتاه بزرگترین و محکم ترین فرمول زندگی را آموزش می دهد و آن اینکه اگر حیات و زندگی انسان در جهت اطاعت از خدا و مبتنی بر مکتب الهی باشد، انسان دارای حیات طیبه و نیکو و یا برکت همراه با سعادت ابدی است و اگر زندگی و حیات انسان و سرمایه خود در جهت مقاصد شیطان مصرف شود، این زندگی پر زرق و برق دنیا با تمام امکانات و ظواهر فریبنده اش بی ارزش می شود، زیرا در پی آن خشم و غضب خداوند قرار دارد. آنگاه در فراز دیگر دعا برای اصلاح روابط با انسان از خداوند درخواست می کند که: دشمنی را به دوستی، حسد به محبت، بدگمانی را به اطمینان و تلخی ترس از دشمنان را به امنیت تغییر دهد (اسرار، ۱۳۷۹).

امام سجاد (ع) در دعای ششم صحیفه سجاده به ما آموزش می دهد که از خداوند چه چیزی را درخواست کنیم: توفیق برای انجام نیکی و دوری از بدی و سپاسگزاری از نعمت ها و پیروی از سنت ها و دوری از بدعت ها و امر به معروف و نهی از منکر حفظ و نگهداری اسلام، و نکوهش باطل و خارنمودن آن و یاری حق و گرمی گردانیدن آن راهنمایی گمراه و کمک به ناتوان و رسیدن به فریاد ستم دیده (اسرار، ۱۳۷۹). در دعای هشتم صحیفه سجاده می خوانیم اَللّهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ هَيِّجَانِ الْجِرْصِ. خدایا از حرص و آز (بر دنیا) به تو پناه می برم. امام سجاد (ع) در این دعا به ما آموزش می دهد که از بیماری های اخلاقی و روانی به خدا پناه ببریم (الهی قمشه ای، ۱۳۸۷) در دعای بیستم به ما می آموزد که در زمینه تعالی رو به رشد اخلاقی و معنوی چه درخواست هایی را پیشگاه مقدس خداوند عرضه کنیم و ابتدای دعا یک افق بلند و جایگاه رفیع کمال را به انسان ها نشان می دهد. جایی که انسان باید در سایه ایمان و عمل صالح به آن برسد. لذا می فرماید:

- بَلِّغِ اِيْمَانِيْ اَكْمَلَ الْاِيْمَانِ، اِيْمَانِ مَرَا بَهْ كَامَلْتَرِيْنَ اِيْمَانِ بَرَسَانِ .

- وَ اَجْعَلْ يَقِيْنِيْ ، وَ يَقِيْنِم رَا بَهْتَرِيْنَ يَقِيْنِ قَرَارِ دِهْ .

- وَ اَنْتَه بِنِّيْتِيْ اِلَى اَحْسَنِ النَّيَاتِ ، وَ نِيْتِ مَرَا بَه نِيْكُوْتَرِيْنَ نِيْتِ هَا بَرَسَانِ .

- وَ بَعْمَلِيْ اِلَى اَحْسَنِ الْاَعْمَالِ ، وَ كَرْدَارِم رَا بَه بَهْتَرِيْنَ كَرْدَارِ هَا بَرَسَانِ .

نگاهی گذرا بر درخواست‌های امام (ع) در مقام دعا، از پیشگاه الهی، بیانگر این حقیقت است که درخواست‌ها برگرفته از تعالیم قرآن و همگی در جهت حفظ دین و حرمت و شخصیت و کرامت انسان است. و نمی‌خواهد دست و زبان و اندیشه‌اش جز به سوی خدا و در جهتی دیگر مشغول شود و مشکلات روزمره زندگی او را از پیمودن راه کمال بازدارد (اسرار، ۱۳۷۹). مسلماً تنها در پرتو تعالیم انسان ساز قرآن و عترت بشریت می‌تواند به «حیات طیبه» الهی در دنیا و آخرت نائل شود گذشته از این درخواست‌های امام (ع) در قالب دعا، فرمولها و محورهای اساسی رسیدن به کمال را معرفی می‌کند و به شیوه ای دقیق شرایط مساعد و مناسب فردی و اجتماعی را برای این تکامل انسان‌ها یادآور می‌شود. علاوه بر این امام (ع) در تمامی دعاها، با به کار بردن ضمیر جمع رسیدن به کمال را برای همه درخواست می‌کند (اسرار، ۱۳۷۹).

اهمیت دعا در هنگام وقوع بلا یا با تاکید بر سخنان مقام معظم رهبری

یکی از ویژگی‌های فطری انسان توجه و روی آوردن به خدای متعال هنگام سختی و ترس و نزول بلا است و این ویژگی در فطرت انسان نهاده شده است، زیرا هر انسانی معتقد است که خالق توانا دارد که می‌تواند این مصیبت‌ها و مشکلات را برطرف سازد و خدای متعال نیز در سوره یونس (۲۲) می‌فرماید: هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلْكِ وَ جَرَيْنَ بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَ فَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَ جَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَ ظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِن لَّيُنْجِيَنَّا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

دعا و مناجات ما را آرام می‌کند و خیرات و برکات زیادی دارد. ما اعتقاد داریم همه ذرات عالم به فرمان خداوند متعال هستند و دعا و مناجات در این حوزه کاربرد دارد و باید در شرایط کنونی دعا را از یاد نبرده و به درگاه الهی متوسل شویم.

دعا نقش بسیار زیادی در زندگی روزمره انسان و رفع بلاها دارد. مقام معظم رهبری دعای هفتم صحیفه سجاده را که دعای بسیار خوب و خوش مضمونی است که می‌توان در این شرایط از این الفاظ زیبا و با توجه به معانی آن با پروردگار سخن گفت را سفارش کرده است.

یکی از زیباترین دعای امام سجاده (ع)، دعای هفتم آن حضرت در صحیفه سجاده است که اشاره به مناجات در هنگام سختی‌ها و گرفتاری‌ها دارد.

این دعای شریف آموزه‌ها و نکاتی دارد که در این مقاله به اختصار اشاره می‌کنیم:

- گره مشکلات به دست خدا باز و سختی‌ها با لطفش آسان می‌شود.
- اسباب زندگی با رحمت الهی فراهم می‌آید و فضا به قدرت او جریان می‌گیرد.
- همه چیز فقط به خواست و اراده خداوند انجام می‌شود.
- نمی‌توان از آنچه خداوند به انجامش اراده کرده جلوگیری کرد.
- مومن واقعی با سختی‌ها ایمانش افزون می‌شود.

هم دعا کردن کار الهی است هم تلاش کردن و در قرآن کریم در کنار توصیه به دعا، مکرر دعوت به تلاش شده است و قرآن می‌فرماید بگو اگر دعای شما نباشد خداوند به شما هیچ توجهی نمی‌کند (سوره فرقان، آیه ۷۷)، هم می‌فرماید برای انسان جز سعی و تلاش نتیجه نمی‌دهد (سوره نجم، آیه ۳۹).

اتهامی که این روزها دشمنان اسلام به مسلمانان وارد می‌کنند و به واسطه آن مومنین را به تمسخر می‌گیرند، این است که می‌گویند شما می‌خواهید با دعا کردن ویروس کرونا را از بین ببرید و از درمان استفاده نمی‌کنید. این گروه از دشمنان با تمسخر مکان‌های مذهبی و برنامه‌های دینی سعی در دور کردن جوانان از دین دارند و متأسفانه می‌بینیم که برخی از جوانان مذهبی نیز گرفتار این شبهه شده‌اند؛ برخی از متدینین که اهل جلسات اهل بیت (ع) هستند اسیر این شبهه شده و می‌گویند ذکر صلوات و دعای فرج و امثال آن تاثیری در بیماری ندارد و باید دنبال رعایت بهداشت بود که این جنگ رسانه‌ای دشمن علیه اسلام و کشورمان بوده که نسبت به این توطئه‌های دشمن باید آگاه باشیم.

نتایج تحقیق

از مقاله که ارائه گردید می توان به نتایج ذیل اشاره کرد:

-باید به خاطر سپرد که انسان مؤمن مورد بلا و مصیبت قرار می گیرد؛ چرا که حکمت نزول بلا برای بندگان خالص، آسایش سرای جاویدان است.

- انسان ها در طول زندگی و در همه ی مراحل زندگی با استفاده از دعا و روش صحیح دعا کردن تمام مشکلات خود را از بین برده و با استفاده از صبر و توکل و دعا و انابه در درگاه احدیت تمام مشکلات زندگی خود را حل نمایند

-همان گونه که تمام بزرگان ما می دانند بلا و مصیبت، علل مختلفی دارد و لازم است انسان مؤمن با دقت، عوامل آن را بررسی کرده و در قبال آن به وظیفه خود عمل نماید .

-با دقت در آیات و روایات مربوط به آن، در می یابیم که دعا ، انسان را به معرفت خداوند رهنمون می سازد.

-صبر و تسلیم، راز پیروزی در امتحان الهی است؛ و مصائب، هدیه ای الهی برای افراد پرهیزگار است.

نتیجه گیری

با توجه به مطالب مذکور یکی از آثار مهم یاد خداوند، دوری و اجتناب از گناه و پلیدی و در کنار آن توبه و گناه زدایی از کرده های پیشین می باشد . صحیفه سجاده به ما می آموزد که برای رسیدن به سعادت ابدی، تمام توان خود را در جهت رضای الهی و کسب ثواب و پاداش اخروی صرف کنیم و قلب و اعضا و چشم زبان را در خدمت به آرمان الهی و مکتب توحید و در راه خدا به کار بگیریم. دعا و نیایش عمیق ترین آثار را بر روح و فطرت انسان نیایشگر می گذارد و او را رشد می دهد. و انسان را از بلا و گرفتاری نجات می دهد.» در حقیقت امام سجاد (ع) به ما آموزش می دهد که از بیماری های اخلاقی و روانی به خدا پناه ببریم. و در زمینه تعالی و رشد اخلاق معنوی چه درخواست هایی را پیشگاه مقدس خداوند عرضه کنیم درخواست های امام (ع) در قالب دعا، بر گرفته از تعالیم قرآن و همگی در جهت حفظ دین و حرمت و شخصیت و کرامت انسان است . و امام (ع) در قالب دعا فرمولها و محورهای اساسی رسیدن به کمال را معرفی می کند و رسیدن به کمال را برای همه درخواست می کند.

بهترین گواه و دلیل برگفتار ما مطالبی است که تحقیق شده است و این مطالب قطره ای است ناچیز از دریای بیکران ازراه یافته گان به دعا و توسل که خلوت دلشان راز فروغ دعا نورانی نموده اند.

پیشنهادهات

***به معلمان توصیه می شود در کلاس درس قسمتی از زمان کلاس را یا در آغاز یا پایان کلاس به خواندن دعاهای ایام هفته مبادرت بورزند جهت آشنایی با اهمیت و نقش دعا در زندگی برای دانش آموزان.

***مربیان پرورشی در مدرسه با کمک دانش آموزان به جمع آوری ادعیه نورانی بپردازند و در صبحگاه آنها را اجرا کنند .

منابع

- قرآن کریم

- نهج البلاغه

- اسرار ، مصطفی (۱۳۷۹). دانستنی های صحیفه سجاده ، چاپ دهم ، تهران ، محیا

_ انصاریان ، حسین (۱۳۶۹). دیار عاشقان ، چاپ اول ، انتشارات پیام آزادی

-الهی قمشه ای، حسین محی الدین. چطور دعا کنیم

-انسان و سرنوشت مرتضی مطهر انتشارات صدرا چاپ ششم

-اصول کافی شیخ کلینی (ره) دارالکتب الاسلامیه

-ابومخنف، لوطین یحیی؛ وقعه الطف؛ تحقق محمد هادی یوسفی غروی؛ چاپ سوم، قم: جاعه مدرسین، ۱۴۱۷ق.

-الخصال شیخ صدوق (ره) موسسه الاعلمی چاپ اول

- بحار الانوار علامه مجلسی، محمد باقر، چاپ موسسه الوفاء بیروت ۱۴۰۴ هـ ق
- پسندیده، عباس (۱۳۸۶). رضایت از زندگی، چاپ پنجم، سازمان چاپ و نشر دارالحديث
- تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی انتشارات دارالکتب اسلامیه
- _ دهخدا، علی اکبر (۱۳۵۱) لغت نامه دهخدا، «دعا» تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- _ صحیفه سجّادیه، ترجمه الهی قمشه ای، مهدی (۱۳۸۷) قم، انتشارات آیین دانش
- سفینه بحار، محدث قمی (ره) عباس مؤسسه انتشارات فراهانی
- دیل کارنگی، ترجمه جهانگیری افخمی (۱۳۷۶). آیین زندگی. انتشارات ارمغان. چاپ دهم. چاپ دوم
- طبرسی، علی بن حسن، مشکاه الانوار؛ چاپ دوم، نجف: المكتبة الحیدریه، ۱۳۸۵ق.
- عرب نوکندی، رحمت الله (بی تا) کلید سعادت
- غفاری، ابراهیم (۱۳۷۹). آیین نیایش، چاپ سوم، مشهد، بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی
- فراهانی منش، علی رضای (۱۳۷۴). دعاشناسی موضوعی، قم، دفتر انتشارات اسلامی.
- قمی، عباس (۱۳۸۹).. کلیات مفاتیح الجنان؛ ترجمه الهی قمشه ای، قم. نشر اجود
- کلینی، محمد یعقوب اصول کافی. ترجمه مصطفوی، سید جواد (۱۳۸۴). قم: دفتر نشر و فرهنگ اهل بیت علیهم السلام، جلد ۴
- کرمانی، محمد (۱۳۸۳). دعا و نیایش، چاپ اول، مشهد. انتشارات آستان قدس رضوی
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۰) بیست گفتار، تهران، انتشارات صدرا
- منصوری لاریجانی، اسماعیل (۱۳۸۳) مناجات خمسه عشر، تهران، انتشارات خلیلیان
- مصباح یزدی، محمد تقی (۱۳۷۶). ره توشه، چاپ دوم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی